

ИЗЛАЗИ
УТОРНИКОМ, ЧЕТВРТКОМ
И НЕДЕЉОМ

ЦЕНА
ЗА 1 МЕСЕЦ 1 ДИН.
ИЛИ 1 КРУНА

ПРЕТПЛАТУ ПРИМАЈУ
СВЕ ПОШТЕ У СРБИЈИ И
ИНОСТРАНСТВУ

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

Претплату треба слати
Стени М. Веселиновићу
проф. богословије

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА НЕ
ПРИМАЈУ СЕ

УКУПНОС НЕ ВРАЋАЈУ СЕ

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ
У МАКЕДОНСКОЈ УЛИЦИ
БР. 6

БРОЈ 10 ПР. Д.

УРЕДНИК: ЈАНКО М. ВЕСЕЛИНОВИЋ

БРОЈ 10 ПР. Д.

ИЗ ХАЛЕКОВИХ ВЕЧЕРЊИХ ПЕСАМА

(с чешког)

О мој Боже, све у васељени,
Жеље, наде — све ти дајем ја,
Само песму ти остави мени —
Нек у души вечито ми еја!

Јер кад би ми песму одузео,
Мом животу ту би био крај;
Кад би за њу срећу дат' ми хтео,
Не бих ереке — одбио бих анај!

М.

НЕ РАЗУМЕМ

— Радо Домановић —

Дошло време да служим војску, а не тражи ме нико. Обузело ме неко патриотско осећање, па ми не да мира ни дању ни ноћу. Идем улицом, па само стежем песнице; а кад који странац прође поред мене, ја шкрипнем зубима, па ми чисто дође воља, да се залетим и опалим човеку шамар. Легнем да спавам, па сву ноћ сањам, како кољем непријатеље, пролевам крв за род свој, и светим Косово. Једва чекам, да ме позову, ал' заман чеках.

Гледам како многе хватају за јаку, па вуку у касарну, па им чисто завидим.

Једног дана дође позив једном старцу, који се случајно звахе мојим именом. Како још строг позив, у коме се вели, да одмах предстане команди као војни бегунац!...

— Какав бегунац, вели старац, кад сам три рата издржао, и био рањен, ево овде; познаје се и сада! —

— Све је то лепо, али се мора ићи команданту; такав је ред.

Отишао старац и командант га изјурio на поље.

— Ко је тебе звао, дртино матора?! — друкну, и у мало што не беше и батина.

У осталом, да старца на такав начин не изјурio је ја у свом заносу и силној љубави према касарни, бејаш готов, да помислим, како је моћ процекције далеко дотерала!...

Од силне чежње лепо падох у очајање. Залуд сам, чак и кад прођем поред официра улицом, лупао ногама о земљу тако јако, да ме табани заболе, само, као велим, не би ли пао у очи, као ваљан војник — али ништа од свега тога: — мене никако не позивају у војску.

Додија ми то, и ја једног дана седнем лепо, па напишем молбу команди, да ме изволи примити у војнике. Излијем у њој сав свој родољубиви жар и на завршетку кажем:

„Ах, господине команданте, да знате, како ми срце бије и крв кипи у жилама очекујући давно жељени час, када ћу се назвати бранитељем круне и отаџбине своје, бранитељем слободе и олтара српског, када ћу и ја ући у редове осветника Косовских!“

Накитио сам молбу, сваки би рекао да је лирска песма, и чисто бејаш задовољан при помисли, да ми веће препоруке не треба.

Сав блажен тако од силне наде дигнем се, па право команди.

— Могу ли пред господина команданта? — упитам војника што стоји пред вратима.

— Не знам — рече војник немарно и слеже раменима.

— Питај га; реци: дошао један, хоће да служи војску! — кажем му ја мислећи, да ће се овај љубазно насмешити на мене и одјурити команданту, да јави о доласку једног новог војника, и да ће командант излетети чак на врата, потапшити ме по рамену и узвикнути: „Тако соколе, амо ходи!“

Место свега тога војник ме погледа са сажаљењем као да ми погледом хтеде рећи: „е, мој лудаче, и ти још журиш! Имаћеш кад и да се покајеш!“

Нисам тада тај поглед разумео, па се чудим што ме онако гледа.

Чекао сам дуго пред вратима. Шеткао сам, пушио, седео, пљуцкао, гледао кроз прозор, зевао, разговарао с неким сељацима, што такође чекаху, и шта још нисам чинио од дуга времена.

У свима се канцеларијама ради живо; чује се жагор, граја и псовка. Непрестано се издају наредбе и само бруји ходник од узвика: „разумем!“ Чим се неколико пута понови: „разумем!“ а то значи,

да је наредба од вишега дошла нижем тек погледам, а војник протрчи кроз ходник из једне канцеларије, и упадне у другу. Сад опет у тој другој настане граја и опет се чује громко неколико пута: „разумем!“ изговорено разним гласовима, и опет војник истрчи, иде у треће одељење.

Зазвони у командантовој канцеларији.

Војник уђе.

Настаде неко потмуло мумлање унутра, а после тога се војник продера: „разумем!“

Онда изађе сав запурен и чисто одахну од неког страха, што је тако срећно свршио.

— Улазите, ко хоће господину команданту — рече и обриса зној с чела.

Уђем ја први.

Командант ме дочека седећи за столом, а пушећи цигару на ћилибар.

— Добар дан — поздравим га при уласку.

— Шта је? — рече он тако страним гласом, да ми се одсекосе ноге; чисто осетих како се љуљам.

— За што вичете, господине?! — почех ја, пошто се мало прибрах.

— Зар ћеш ти мене учити!? Напоље се вуци! — викну он још јаче, и тресну ногом о под.

Осетих како ме подиђосе жмарци, а мој патриотски жар као да неко поли водом, али се ипак надах, да ће другојачије бити, кад му кажем шта хоћу.

— Ја сам дошао да служим војску! — рекох пун поноса, исправљен, а гледам га право у очи.

— А, војни бегунац, чекај ти мало, такве ми и тражимо! — викну и зазвони у звоно.

Отворише се једна врата с леве стране од његовог стола, и појави се наредник. Исправио се, ди гао главу, избечио очи, руке приљубио уз бутине, корача ближе њему, и луна тако јако, да уши заглуну; заустави се, тресну ногом, и у прописном ставу, као окамењен, изговори гласно:

— Заповедајте, господине пуковниче! —

— Овога овде води одмах, ошишај га, обуци и затвори у фијоку! —

— Разумем! —

— Ево молбе, молим вас. Ја нисам бегунац, него хоћу од своје воље да служим војску — велим ја, а сав се тресем, хотећи му оном стилизацијом показати своје осећање.

— Ниси бегунац? Па шта хоћеш с том молбом?

— Хоћу да будем војник! —

Он се устури мало натраг, зажмири на једно око, и заједљивим тоном изговори.

— Дабогме, оће човек у војску!... Хм, тааако, дакле!... То онако тек са сокака, па хајд у касарну, да час пре одслужим, као да је овде нека јурија!... —

— Сад ми је рок.

— Не познајем те, и нећу да чујем... — поче командант, а у том уђе један официр са некаквим актом.

— Видите тамо у списку регрутованих, кад је овај уписан — рече он официру, и показа руком на мене, па погледав ме упита:

— Како се зовеш?! —

Ја пружим молбу.

— Шта ће миће твоје трице?! — викну и удари руком моју молбу, те она паде на под.

„Ух, онако китњаст стил!“ — помислих и забравих да кажем име од неке туге.

— Како се зовеш, што не говориш! — дрекну он.

— Радосав Радосављевић.

— Видите у списку регрутованих — нареди официру.

— Разумем! — изговори овај и уђе у своју канцеларију, па викну једног од млађих официра:

— Видите у књизи регрутованих, налази ли се неки Радисав? —

— Разумем! — викну тај други официр и изађе у ходник, па дозво наредника и заповеди то исто.

— Разумем! — одазва се громким гласом.

Наредник то исто заповеди поднареднику, а овај каплару. каплар једном војнику.

Само се чује како пуцају кораци, зауставе се један пред другим и све се заврши са громким „разумем!“

— Списак, списак! — зачу се по целом надлештву, и почеше лупарати скидајући силне дењкове с полица. Пуште листови, тражи се ревностно.

Док се све то дешавало, ја сам стојао у једном ћошку командантове канцеларије, не смејући ни да дишем, тако ме неки страх обузео. Командант седи и пуши претурајући неке листове по бележнику.

Истим редом како је издата наредба, дође од прилике и одговор, само што је сад пошло од најмлађег, и дошло до наредника.

Уђе наредник команданту.

— Шта је?

— Част ми је извести господина команданта, да је тај војник, кога смо тражили у списку — умро! —

Ја се обнезнаних, и чисто бејех готов у оној забуну и страху чак и то поверовати.

— Тај војник умро!... рече командант.

— Али ја сам жив! — викнем уплашено, као да се збиља отимам од смрти.

— Хајд, иди! Ти си за мене мртав; не постојиш на свету, док те општина не упуту!

— Ја вас уверавам, да сам ја тај... Нисам мртав, ево ме! —

— Напоље, зар у списку каже: „мртав“, а ти да ме увераваш!?

Шта сам знао радити него изиђем.

Отишао сам кући (живео сам у другом месту) и за неколико дана нисам могао доћи себи. Није ми више на ум падало, да пишем молбе.

Није прошло ни три месеца од то доба, а стиже акт од команде у наше место, да ме општина упуту у року од двадесет и четири часа.

— Ти си војни бегунац — рече ми један капетан коме ме одведе војник.

Ја му испричам целу ствар, шта се десило, кад сам се јављао команданту.

— Добро, онда иди, док се та ствар расправи. —
Ја одох.

Тек што сам стигао натраг у своје место, а позив од једне друге команде.

Зову ме тамо, да ми саопште, да одмах престанем својој команди, јер сам тамо погрешно ушао у њихов списак.

Ја одем у своју команду и кажем, како ме позива команда м. лачка, да ми саопшти, да престанем овој овде.

— Па што си овамо дошао?!

— Па што ћу ићи тамо, кад ће ме они овамо упутити, а пошто за ту... — почех разлагати, како би било глупо да идем тамошњој команди.

— Ту си дошао да неком објашњаваш!.. Не може то тако, свуд се зна ред!..

Шта ћу! Нисам имао куда, већ одем из К... ..у М... .., да ми се тамо саопшти да дођем у К... ..
Јавим се дакле тамошњој команди.

Опет наређивање, кораци, „разумем!“ — и рекоше ми на послетку, да ме није нико ни звао!..

Вратим се натраг кући. Тек данух душом, а ето опет акта из М. .., у коме се вели, да је то други позив и да се стражарно упутим.

Потрчи опет без душе. Саопштите ми.

Ето тако мало доцније ступим ја у касарну и одслужим двогодишњи рок.

Прошло од тог доба пет година. Ја готово и заборавио да сам био војник.

Једног дана позвао ме у општину.

Одем. Кад тамо, а оно неки гломазан свежањ акта од воманде: има у њему десет килограма. Нешто ушивено, присађујавано једно с другим док се није начинио толико велики, да су га морали предвојити у два дела.

Наређује ми се да вас упутим у команду, рече кмет.

— Зар опет?! дрекнух ја од чуда.

Узнем она акта. На њима хиљадама неких потписа, ваређења, изјашњења, оптужења, одговора, печата свештеничких, капетанских, начелничких, школских, општинских, дивизијских, и чега још не. Прегледам све то, и видим, да се званично утврдило, да сам жив, и зову ме одмах, да одслужим свој рок у сталном кадру.

З А Р ?...

Зар онај поток бистри,
Што тихо жубори;
И ветрић тихи, лаки,
Што шумом шумори
Мислиш за љубав не зна...
И њу не говори!!

И славуј милогласни,
Кад песмом захори;

И оно цвеће мило,
На твоји прозори,
Мислиш за љубав не зна...
И њу не говори!!

Зар онај поглед сете,
Што земљи обори,
Кад њиме срце твоје,
Љубављу прозори,
Мислиш за љубав не зна...
И њу не говори!!...

Александар.

Августа 1898 год.

Милорад М. Петровић.

ГДЕ ПОМОРАЊЕ ЗРУ

од

Н. А. ЉЕЋКИНА

(наставак)

VII

На круниоце песку, подном разнобојна, сићушна камења, заиста је лежало нешто, али не утопљеник. Глафира Семјоновна прва се прогура кроз гомилу, погледа и јурну натраг, повикавши: „дај крокодил!“

Натраг, натраг, Никола Ивановичу, не прилази! Иване Кондратијевићу! Бежите овамо! Како ви смете оставити даму! викала је она, стојећи већ на каменним степеницама.

— Ама није ово крокодил, него — велика риба! одазва јој се Коњушин одоздо.

— Каква риба! То је велики сом. Види му само њушку, спори Николај Иванович. — Глаша! оди овамо. Ово је сом. Сом грдне величине.

— Не, не! Ни зашто на свету! Ја сам видела зубе... Страшни зуби... Брр!.. чуло се са степеница.

— Ама, он је мртав, убијен...

— Не, не! Не идем ја тамо!

Међутим, два рибара, опањена сунцем у лаким хаљетцама, певали су око извученог, морскога чудовишта неку неприкладну песму, а трећи рибар пружао је сваком посматрачу из гомиле своју чашу од глине и тражио новца, говорећи:

— Deux sous pour la représentation! Deux sous... (Два марјаша за представу. Два суа).

Он приђе и Ивану Кондратијевићу пружи чашу и нагну на њ.

— Шта ћеш, арапска њушко? унита овај.

— Тражи да платиш што си видео зверу. Дај му бакрени новац, рече Николај Иванович.

— Зашто? Таман! Сад ћу и за то плаћати! Ово није позориште: ово је обала!

— Па не дај! Шта си ту окупио викали. Ево ја ћу и за те платити! Николај Иванович баци у чашу два бакрена новчића по 10 сантима.

— Иване Кондратијевићу! Ви рекосте да је тај крокодил мртав? зачу се на стенима глас Глафире Семјоновне, која се мало окуражила, кад је чула песму,

— Мртав, мртав... Оди овамо... одговори Николај Иванович.

— Баш мртав?

И Глафира Семјонова се опет примаче оној гомили и плашљиво погледа морскога звера.

— Та, дабогме, то је крокодил. Брр... Како је страшан! рече она. Није могућно да су га овде из мора извукли. Ух! какви су му зуби!...

Напоредо с њима стојао је неки висок, стасит, по стар и елегантан човек с бакенбартима, у отворено-зеленом капуту, који беше лепо саливен и — у капи од исте боје. Он се осмехну и обративши се Глафири Семјоновој, рече руски:

— То, са свим није крокодил... То је ајкула, дивљи звер, што се мртвацима храни, кад се деси, да лађа на мору пропадне. Овдашњи рибари их често лови, па публици показују.

Кад Глафира Семјонова зачу руску реч, од непозната човека, чисто се избежуми.

— Ви сте Рус? узвикну она.

— Прави Рус! Чак би се могло рећи: „Рус по избору,“ одговори непознати.

— Ах, како је то пријатно! Ми одавно путујемо по иностранству а ретко где да смо виђали Русе. Допустите да се познамо... Иванова, Глафира Семјонова... Ово је мој муж, Николај Иванович, комерсант. А ово је...

— Иван Кондратијев, Коњурин, петроградски трговац, друге гилдије... прихвати Коњурин.

Отпочеше стезати руке једно другоме. Непознати се каза као капетан Васиљев и промрмља неко презиме, које нико није чуо.

— Путујете ради задовољства? питала га је Глафира Семјонова, а очи јој кокетно поигравају.

— Не. Дошли смо на одмор. Ми смо овде од децембра.

— Ах, чак од децембра! Видите... Ја сам читала да овде и нема зиме.

— Ни трага... Ето, све је овако, као данас. То јест, ноћу бива хладно; али се дешава, да и ноћу у капуту истрчим, кад ме куда у близину пошљу.

— То јест, како то: кад вас пошљу? Упита Глафира Семјонова. — Зар ви служите овде?

Елегантни човек с бакенбартима дође у забуну.

— То јест како бих казао? Не... Ја идем ради задовољства... Пур... како се то каже... пур плезир и више ништа... Ми смо сами за се... одговори он нанослетку. По неки пут, у вече, деси се да човек истрчи! Дакле ако је што хитно, ја и у децембру идем у капуту.

— Није могућно да се ви овде не возите зими на саницама? упита на то Коњурин.

— А како ћемо се возати, кад нема снега?

— Е, где чуда; каква ће то бити држава где ни зими нема снега!

— Иване Кондратијеву, на ви знате, да ни у нас на Криму, никад не раде санице.

— А ове палме, поморандина дрва, и у децембру бивају овако исто зелена и месната? — пита Николај Иванович, човека с бакенбартима.

— Исто тако, у истом правцу. И кад изађем у подне на обалу, сунце овако исто припече у леђа, као и сад...

— Госноде, како је то благодатан климат! То је тешко и веровати... — уздахну Глафира Семјонова.

— Куд ћете више, овде су у децембру руже продавали по петак (пет сантима) на булевару. Купиш ружу

и — поднесеш госпођици. Та ово није прва зима, што је проводимо у овом месту. Ово је већ трећа година, како овде зиму проводимо, вели он. — Зиму овде, а лето у Петрограду.

— Ах, дакле и ви сте из Петрограда?

— Из Петрограда.

— А чиме се тамо заимате? поче Николај Иванович.

— Служите ли? Јесте ли чиновник?

— Не, ја сам сам за се.

— Онда сигурно, тргујете?... Да нисте трговац, „наш брат Исакије?“

— Тхе, разно... Свакојаки су моји послови, избегава човек с бакенбартима одговор.

Иванови и Коњурин стадоше се пењати по степеницама на обалу. Човек с бакенбартима иђаше за њима.

— Мило ми је, мило ми је врло, што се налазим с Русом у иностранству, поновила је Глафира Семјонова. — Толико време проведосмо у Берлину и Паризу, па ни једног Руса не видесмо.

— А овде, у овим крајевима, многи Руси живе, рече он.

— Шта говорите? А ми смо првога вас видели... У осталом, тек смо данас и дошли... Ви сте овде у Ници? У којој сте гостионици?

— Нисам у Ници... Ја сам у Монте-Карлу. То је од прилике једно двадесет и пет врта одавде железницом. На форму, као кад би ишли од Петрограда у Павловск. И, ја сам овде послом дошао.

— Како рекосте град, где живите? распитује Николај Иванович.

— Монте-Карло.

— Монте-Карло... Не знам, нисам слушао за тај град.

— Шта? Молим вас! Је ли могућно да нисте чули за њ? Због Монте-Карла сва господа и долазе у ове крајеве. Та то је главни вертеп овдашњег круга... Тамо господа игра на рулету.

— На рулету? а-а-а! чуо сам, чуо! Само нисам знао да се тако зове! узвикну Николај Иванович. Са тога истог рулета дошао је у Петроград братанац моје жене, сав у дронцима; а међу тим, три хиљаде рубаља је собом однео, а пет хиљада смо му још затим послали.

— Дакле, ту је тај рулет! Ваља ићи да се и то види.

На сваки начин, додаје човек с бакенбартима. — Од свега што је овде, то је, по части, онако, прва врта, што се вели: одабрано...

— Дакле, како се звахе тај град?

— Монте-Карло, рече мужу Глафира Семјонова. — Чудо ми је да то не знаш! А ја сам толико књига читала о Монте-Карлу и рулету, и све одлично знам.

— Па што ми ниси казала, кад смо овамо пошлели?

— Просто сам заборавила. Ко је образован и чита, тај не може не знати рулет и Монте-Карло.

— Дођите, дођите тамо бар једанпут... Вредио је... вели човек у бакенбартима и одмах додаде: — Та, већ, ко једном дође и окуша срећу на оном вртилу, тога оно после привуче и други, и трећи, и четврти пут. И онда ћете једнако сновати по познатој станици.

Корак по корак и они прођоше сав део булевара, што се зове Jetté Promenade и уђоше у Promenade des Anglais, где је главно шеталиште.

(Наставиће се).

НЕСРЕЋНА ЖЕЉА

— Catulle Mendès —

I.

Босоног, разбарушене косе, пролазаше неки скитница поред краљеве палате. Беше још млад и врло леп са златним коврџицама, крупним црним очима и уснама, свежим као ружа после кише. Како га је сунце весело гледало, изгледаху његови дробњи светлији и лепши, него атласне, кадивене и украшене хаљине племића и отмених госпођа, сакупљених у двору.

— Ох! како је лепа! узвикну он, заустављајући се на један пут.

Он беше опазио на прозору принцезу Розалинду. И, заиста, на земљи није могао ништа лепше видети од ње. Окамењен, руку испружених к прозору, као према отвореном небу, где се указује рај, он би ту остао до вечери, да га стражар, грубим речима и ударцима копча, није отерао.

Он се удали, оборене главе. Тада му се учини, да је око њега мрачан и хоризонт и пут и дрвета и све. Од како више не виде Розалинду, изгледаху муда је и сунце потамнело.

Он седе под једним растом близу шуме, и поче плакати.

— Еј! моје дете, зашто тако тужите? ушита једна стара дрварка, излазећи из шуме, савијена под гомилом сувих грана.

— Зашто да вам кажем, кад ми не можете помоћи? Ви не можете ништа учинити за мене, добра жено.

— Ви се у томе варате, рече стара.

У исто време она се исправи, бацајући своје бreme. То више није била дрварка, него, као дан лепа вила, обучена у сребрну хаљину; коса јој беше окружена цвећем и драгим камењем. Гране на један пут отлетеше на дрво, с кога беху понадале, заоденуше се онет зеленим лишћем, иза кога се зачу цвркутање тица.

— Ох! госпођа вило! узвикну скитница, падајући на колена, имајте милосрђа према мојој несрећи. Од како сам видео на прозору краљеву кћер, моје срце не припада више мени. Ја осећам, да никад нећу љубити другу, осим ње.

— Добро, рече вила, то није баш тако велика несрећа.

— За мене не може бити већа. Ја ћу умрети, ако не постанем принцезин муж.

— Па ко ти то брани? Розалинда није заручена.

— Ох! госпођо, погледајте моје дробње, моје босе ноге; ја сам сиромашак, који проси на путу.

— Ништа то није! Онај, који искрено љуби, биће љубљен; то је вечити закон. Краљ и краљица ће те с презрењем одбити; дворани ће те смејати; али, ако је твоја нежност истинита, то ће Розалинду ганути и, једне вечери, кад те не и служитељи буду гонили, а ти ћеш, сакривен у каквом амбару, плакати — она ће доћи, збуњена и срећна, и замолиће те да је примиш.

Младић затресе главом. Он није никако могао у то веровати.

— Пази! узвикну вила. Амор не воли да се сумња у његову моћ, и он те може свирепом казнити због твога неповерења. Али, пошто ти патиш, ја ћу ти помоћи. Кажи једну жељу и ја ћу је испунити.

— Ја хоћу да будем најмоћнији кнез и да се оженим принцезом, коју обожавам.

— Ах! та брига не треба да те мучи, кад певаш љубавну песму испод њена прозора. Најпосле кад сам ти то већ обећала, биће учињено по твојој жељи. Али треба да ти нешто напоменем: кад не будеш више оно, што си сад, никакав чаробник, ни једна вила — сем мене — неће те моћи повратити у твој првобитни положај; кад један пут постанеш кнез, то ћеш увек остати.

— Шта зар ви мислите, да ће муж принцезе Розалинде икада зажелити да проси по путу?

— Ја ти желим да будеш срећан, рече вила са уздахом.

Затим га куцну по рамену једним златним штанићем и скитница се на један пут претвори у величанственог господина. Он је блистао у свима драгоценостима, јашући хата, на челу дворана с перјаницом, и ратника у златним панцирима, што су свирали у трубе.

II.

И један тако велики кнез морао је бити у двору лепо примљен. Дочек му је спреман најревносније. Целе недеље су у његову част приређивани балови, карусели и све могуће свечаности. Па ипак га све те забаве не занимаху! Он је дању и ноћу мислио на Розалинду. Кад ју је гледао, срце му беше препуно милине, а кад би чуо њен глас мислио је да слуша божанствену музику. Један пут је хтео пасти у несвест од радости, кад је са њом играо рагане.*) Ништа га је само љутило: она, коју је он толико љубио, није ни обраћала пажњу на његове услуге; она је махом била ћутљива и меланхолична. И он се са свим био решио да је запроси а, као што се мислило, краљевски родитељи принцезини неће одбити тако знамениту партију. Те тако ће јучерања скитница имати најлепшу принцезу на свету!

Тако изванредна срећа збунила га је толико, да је на пристанак краљев одговорно неким чудним покретима, који се нису слагали с његовим положајем, и, за мало, он је играо рагане пред целим двором. Ах! ова велика радост није дуго трајала. Тек што је Розалинда дознала за родитељску жељу, она паде полумртва у наручја дворских госпођица. А чим је дошла к себи, она изјави, јецајући и извијајући се из наручја, како се неће удавати, и да ће се пре убити, него што ће поћи за кнеза.

III.

Очајнији него што би се то могло изразити, несрећни кнез, не гледећи на етикету, јурну у собу, где беху одвели принцезу, паде на колена и, пружајући руке к њој, узвикну:

— Свиреца! порецате оне речи, које ме убијају.

Она полако отвори очи и, тешко, али одлучно одговори:

— Кнеже, ништа не може поколебати моју одлуку; ја никад нећу бити ваша жена.

— Шта! ви сте толико свирепи, да раздирете срце, које је са свим ваше! Какво сам ја злочинство учинио, да заслужујем такву казну? Сумњате ли у моју љубав? Бо-

*) Нека стара игра.

јите ли се да може доћи дан кад вас нећу више обожавати? Ах! да умете читати на мени, ви не бисте ни сумњали, нити би сте се бојали. Моја је страст тако ватрена да заслужује вашу несравњену лепоту. Ако вас не троне моја туга, само смрт може излечити мој бол. Дајте ми мало наде, принцезо, или ћу умрети пред вашим ногама.

Он се није ни мало устезао: искао је све оно, што љути бол може унети у једно заљубљено срце тако, да се Розалинда сажали, али ипак не онако, како је он хтео.

— Несрећни кнеже, рече она, ако вам моје сажалење без нежнети, може бити утеха, ја вам то радо допуштам. Ја вас у толико више жалим, што и сама трпим онај бол, који вам раздира срце.

— Шта хоћете да кажете, принцезо?

— Ах! ја вас с тога одбијам, што безнадежно љубим једнога скитницу, који ме угледа једнога дана, пролазећи босоног, разбарушене косе, поред палате мога оца, и више се не врати.

Д. И. Марковић.

ПОЗОРИШНА ХРОНИКА

Управа — „Звонар Богородичине Цркве“ по Његовом роману написала Бирхифајферова — „Драги Ујак“ шалова игра у 4 чина написао Рудолф Кнајал. — „Данишеви“ драма у 4 чина, написао А. Дима Син. — Г-ђа и Г. Илијћ.

Ове недеље је случајно било у Позоришту пуно ствари о којима ваља што рећи, те зато у овој хроници нећу моћи о Управи говорити онолико, колико сам био наумио. Желим само да допуним последњу хронику у толико, што се мора имати на уму, кад се о нашем *народном* позоришту говори, да оно чак није ни само народно позориште ове земље, Краљевине Србије, као што се то обично сматра, или као што је то случај са народним позориштима у другим земљама; него да оно чак и од тога, већ врло великог, има још већи значај. Оно је *Национално* Позориште у најширем смислу.

Такав му је значај хтео дати његов оснивалац и творац Кнез Михаило.

Зна се каквим се мислима Кнез Михаило носио; познати су Његови идеали и планови да се ти идеали остваре а тако исто је врло добро познато: да што год је Кнез Михаило радио, радио је само да би свој велики циљ постигао. Он није био само Шумадинац, Он је био Велико-Србин, и ни један Његов акт није се манифестовао а да није у себи носило обележје тежње Његове за Уједињењем.

Историја је то већ потпуно утврдила на су отуд и Његови позори и планови о Позоришту довољно познати. Није он хтео да од Позоришта начини само један локал за забаву но је Он с њим имао веће амбиције. Кнез Михаило је желео да Његова Престоница буде престоница и центар не само Србије, него целог Српства, како у политици тако и у књижевности и уметности. Па зато је Он и жудио да подигне једно *национално* позориште, као установу, у којој би се смеле испољити све амбиције Србинове које званична Србија није смела увек откривати; кроз коју би се могао сваки Србин бадрити на посао, коме је Кнез Михаило свој живот био посвећио, и на коме је Његова

влада неуморно била радила. Он је желео да Велико Позориште буде илустрација Великој Његовој Политици.

Зато Он и није ово позориште за себе задржао, а лако је могао пошто је био онако колосално богат, него га је покљонио Држави, т. ј. дао је влади српској још једно велико сродство у борби за остварење тежње Србистових.

То је била жеља Кнеза Мученика, и та је жеља морала бити и озакоњена. Наравно замисли великих људи увек изађу окрњене кад год их стану изводити за такве послове недорасли људи. Па зато је и замисао Кнежева тако неразговорно и изашла у намесничком закону од 8 октобра 1870 год. Али је и у том закону јасна намера тадање владе: да Позориште постане установа народна, по гласу чл. 1. „Закона о Народном Позоришту у Београду.“

„Народно Позориште у Београду установа је и имовина народна.“

Оно стоји под *врховним надзором* (само) министра просвете и црквених дела.“

Видећемо сад, као што прошлог пута рекох, колико је ово наше Позориште мало: српско; колико је још мање народно; и како тек ни мало није неко економско предузеће, (што се као што изгледа хтело да направи) јер државу грдно стаје, а у размену јој ништа не даје. Ал' то за недељу која прва дође.

Имали смо несрећу опет видетиову ужасну списатељку Бирхифајферову на нашој позорници. Што је за једно дете каракондула или гвоздензуба, то је за једног позоришног човека ова ужасна.... Швабица-ли је? Швајцаркиња-ли је? Која-ли је вера? Она је скопала овај диван Његов роман те направила од њега једну комедију најниже врсте. Оно да не грешим душу, можда је она неку драг и имала за оне примитивне и наивне раднике на пољу наше позоришне уметности. Њима нико не сме ни замерити што они нису волели оно што ми сад водимо; али шта да се рече о једном човеку, који је српски научио, на нас још зове да гледамо ову грбаву преставу, која је ружнија од Квазимода! За ону Бирхифајферову (ихи, да незграпног-ли имена, ако ко Бога зна. Никад слагач неће умети ово име сложити!) може човек још држати да су је Немци платили (толико је силна њихова пропаганда!) да омрзне француске писце Европи прерађујући их; али шта да помисли о онима, који овај комад још нисад износе пред нас? Какву вајду они отуд могу имати?! Тражити разрешења овом ребусу је излишна мука, и ја то напуштам. Али ако ко од гледалаца успе да дозна тајну намеру управину, молим га да ми то јави у неплаћеном писму.

У недељу после подне представљала се „Рићокоса.“ Било је врло много света јер се овај комад увек допада, нешто због песама, а много више што ти мађарски комади носе собом нешто из живота наших Срба с ону страну Дунава и Саве. Њихова је драмска вредност на нивоу разумевања шире публике а и глумца, који су махом отуд, боља схватили и лепше играју. Главни је да се тај комад допада, па се с тога може и давати. Такве преставе за чудо лако теку и тешко човек може да нађе замерку причазивачима.

Знам да би вам требало нешто и о „Огизбини“ рећи али како да вам што о њој говорим кад је нисам ни ви-

део! Хтео сам вам написати један реферат „Отаџбина у мраку“ за српску позорницу удесила комедију Управа Краљ. Срп. Нар. Позоришта“, али не даде уредник, вели: „могу удавити лист“, те ја баталих. Само ћу вам рећи да је то врло жалосно кад се скупе — као готово никад — око хиљаду душа у Позориште, па престава побаци због осветљења или боље рећи због неосветљења. И свет триљиво седи у мраку! Ама један да се макао! Хоће, Србо, да одседи за своје паре!

Управа се брани како није она крива него не знам ко. Није него мој и ваш деда! Као да то мени што помаже, и као да је таме надокнађена штета ономе, који је платио место а није видео представу. Управа мора да се постара да се то не догађа, а не да баца кривицу на другог и да публици објашњава како је месечина на пољу.

„Драги Ујак“ је једна тупа швапска лакрдија вапшарске комике, која је направљена по казну каквог обичног водвила, али још није водвил. Па шта је онда? То би вам можда умео казати онај, који „ју“ је на репертоар метнуо. Кад сам се ја помучио да до обавештења дођем одговорено ми је: да је тај комад даван да би се дала прилика нају Илијћа да покаже шта вреди.

Морам, дакле, да вам кажем шта он вреди, тај нар. Ви знате да је вредност врло релативан појам и зависи увек од мерила којим цените добро и зло. Пошто сваки има своју меру, то нека њоме и одмерава, а за оне који ове супружнике нису видели рећи ћу само оно, што сваки може лако контролисати, и уверити се да ли је тако. Дакле, најпре о госпоњи.

Прво, она нија ружна. Ко не воли овако увијене дефиниције може ја заменити баш и са „она је лепа.“ Ја бих само смео рећи да је доста пријатна, па и то ме може компромитовати. Али ипак остајем при том да је пријатна. Ова се оцена односи наравно само на лице... Њен глас није чист али доста мек и прилагодан; доста је јасан и весео. Кад се с левог профила смеје види се једно место где је раније био зуб. Ипак жива, окретна и доста слободна. Закључак се отуда још никакав не може извести, јер су две изабране улоге недовољне да открију све мане, а слобода што је сви глумци путујућих друштава лако стичу и још лакше испољавају, може да заведе суд наивна гледалца. Овај је суд до сад међутим остао повољан за њу.

О г. Илијћу се не може толико добра рећи. Он је као просјак у „Звонару“ био такође доста окретан, али је као онај лутрански пои био врло слаб. За њега то још не би било опасно, јер ни остали нису били много бољи, али ми не где које њихове погрешке и слабости знамо чиме да објаснимо, што код г. Илијћа није случај. Он још поред тога има један врло непријатан глас, глас правог „путујућег“ глумца. Али и за њега остаје иста ограда као и за госпоњу т. ј. да су две представе недовољне да би се могао са сигурношћу суд о њима изрећи. Њему је ова резерва још више „добро дошла“ по сапутници његовог живота.

Свакако не би било лепо констатовати да су обоје били доста лепо примљени од публике оба вечера. А то треба да им је довољно.

Требало би да рекнем коју и о „Данишевима“ али видите да баш немам више места. У осталом комад је стари и врло познат, познат је бар толико колико је досадан.

Само ћу вам рећи да је већина приказивача била врло добра, нарочито Милорад Петровић.

Spectator

ЗАНИМЉИВЕ СИТНИЦЕ

Једна мала анегдота о Александру Дими сићу. — Дима спази једно вече у Théâtre France за време представе неког Сумеовог дела, како је један гледалац заспао. „Видиш ли онога онамо?“ рече Дима свом колеги, „то је утицај, који је твоје дело учинило!“ Сутра дан се представљала једна Димаова комедија. Дима је стојао на уласку у паркет, кад га Суме куцну по рамену и показа му неког господина, који је недалеко од њих у девете спавао. „Видиш, драги Дима, да се и на твојим комадима може спавати.“ Дима, му на то одговори: — па то је онај господин од синоћ, који се није још пробудио!“

Шта Паризлије најрадије читају. — У Паризу је изашла интересантна статистика о књигама у тамошњим јавним библиотекама. Одатле се види, да је, нпр., у години 1891. прочитано 1,277,436 дела, одакле је 1,115,800 читано у становима читатеља а 161,636 у библиотекама. Од целокупног су броја читаних дела више од педесет процената, на име 625,489, романи, и у највише тражене убројавају се романи Александра Дима оца и Евжена Сиа; Балзак и Жорж Сая су, на против, нешто изишли из моде. Од савременика нагази се Емил Зола међу највише читанима, а после њега Жил Верн, Габорјо и Монтенен пали су са свим у немилост. Стихови заузимају друго место и заступљени су само са 187, 404 дела. Виктор Иго заузима овде прво место. Трећи ред чине дела из географије и путописи са 164, 345 свезака; науке и уметности са 121, 934; историја са 113,120, музика 59,737 свезака. Страни језици броје једва хиљаду читатеља!

Нештампан часопис. — Један је такав часопис, под именом „Uncut Leaves“ (ненсечени листови) угледао света у сједињеним североамеричким државама. Претплатници се скупљају свакога месеца једног одређеног дана, а сарадници читају сами или дају, да други прочитавају њихове чланке и расправе. Из Њу-Јорка, где је ова мисао иницијативом некога господина Лутера Линколна постала и изведена, иду састави у Бостон, Филаделфију, Вашингтон и у све остале градове, у којима овај месечни часопис има претплатника.

Шта је љубав. — Једва, једва, после хиљадугодишњег узалудног истраживања и размишљања о љубави, смислова се један Француз, Гастон Дувил, на необавештено човечанство и даде кратко, али јасно објашњење ове деције болести:

„Љубав је“, вели овај модерни филозоф, емотивни, специфични ентитет, који се састоји из једне више или мање перманентне варијације афективног и менталног

стања једног субјекта, приликом реализације — ступањем у акцију једног специјализованог менталног процеса — ексклузивне и свесне систематизације његовог секуларног инстинкта на индивидуу другог пола. Обично је овај феномен праћен екзалтацијом жеље.“

Господину Дувилу хвала и Бог зна како! Једва, једва, после више од хиљадугодишњег узалудног истраживања и љубљења сазнајемо једанпут за свагда, и то са свим тачно, шта је то љубав!

Добро примијена изрека. Монтескије се препираше са једним послаником парламента у Бордо-у, човеком са много самољубља, али чији дух и знање не беху велики. На послетку посланик, не могући убедити свога саговорника о истини коју тврђаше, узвикну:

— Господине председниче, ако није тако као што вам кажем, ја вам дајем своју главу.

— Примам је, рече Монтескије, јер мали поклони одржавају пријатељство.

А. П.

Тиреново поштење. Становници неке вароши у Немачкој пућашу маршалу Тирену суму од 100.000 талира, да не проведе своју војску кроз њихово земљиште. Тирен одговори посланицима: Како ваша варош није на путу, којим сам одлучио провести војску, не могу примити новац који ми нудите.

А. П.

БЕЛЕШКЕ ИЗ КЊИЖЕВНОСТИ И УМЕТНОСТИ

А) С Р П С К А.

Издањем штампарије Х. Шузмана у Броду штампана је књига за децу под насловом „Мирисни цветићи за децу.“

Ова је књижица лепа збирка одабраних превода с емглеског, које је превео Никола Т. Ђурић, учитељ. На њу обраћамо пажњу учитељима и родитељима, а од преводиоца желимо да и даље продужи на овом послу.

*

Српска Штампарија Браће М. Поповића у Новоме Саду издала је ових дана једну интересантну књижину. Она је као нека врста одговора познатој гадној пасквили „Крваве слике“, и зове се „Оган Песан — Лавор Зимзелен“, легенда пригорска 1893. Песма нестихована Александра Сандића. Ма колико да је похвалан циљ овом напису, он је ипак неупотребљив. Оваке књиге треба писати тако популарно да је свако може разумети, а то овде није учињено. Па и поред тога ова књижица нема никакве вредности, јер је ни образованији део публике не може разумети, пошто је то збирка неразјашњених и збуњених фраза, које су хтеле да буду нешто налик на појезију.

*

У Загребу се штампа латиницом књига под насловом „Слике из живота“ од Владимира Шмит — Југовича. Она ће бити велика 10 штамп. табака, а цена јој је 60 новчића. Издавач Л. Килер обећава да ће, ако се пријави довољан број претплатника, приредити и издање Ририница.

*

Сазнајемо да је изашао и да се разасиље јубиларна издања „Орла“ календара за 1899 год. кога уређује Стеван В. Поповић. Кад добијемо ову књигу, приказаћемо је опширније.

◆◆◆◆◆

ОГЛАСИ У „ЗВЕЗДИ“

„Звезда“ ће од 1. новембра почети да доноси и огласе. Читаоци њени неће отуда имати никаква уштрба, јер ће се огласи штампати на нарочитим корицама.

Обраћа се пажња нашим трговцима и свима, којима огласи требају, да ће „Звезда“ у том погледу завести једну новину, која ће учинити, да ће се огласи не само чувати, него да се морају и редовно читати.

Од ове ће новине имати у исто време и читаоци добити, јер ће се материјал за читање и знатно проширити и бити још занимљивији.

Цене огласима биће умерене.

Цена листу остаје иста.

У Београду продаје се лист само код продаваца на број.

САДРЖАЈ: „Из Халекових вечерњих песама“ (песма) — „Не разумем“ — „Зар!“ (песма). — „Где поморанце зру“ (паставак) — „Несрећна жеља“ — „Позоришна хроника“ — „Занимљивости“ — „Белешке из књижевности и уметности“.

Власник Ст. М. Веселиновић. Штамп. Св. Николића об. венац бр. 2.—Београд. Уредник Ј. М. Веселиновић.